

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ MIGRACIJOS DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS

2023-12-19 Nr. 4D-2023/1-983

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė gavo Kongo Demokratinės Respublikos piliečio X (toliau – Pareiškėjas), atstovaujamo advokato R. S., skundą dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai ribojant teisę pateikti prieglobsčio prašymą (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. 2023 m. rugpjūčio 10 d. Pareiškėjas buvo sulaikytas Lietuvos pasienyje ir nuvežtas į Kauno kalėjimą. Pareiškėjui 2023 m. rugpjūčio 24 d. nebuvo leista susitikti su advokatu. Pareiškėjas 2023 m. rugpjūčio 30 d. pateikė prieglobsčio prašymą, tačiau neaišku, ar prašymas nagrinėjamas.

2.2. Nepaisant Migracijos departamentui pateikto prieglobsčio prašymo ir nepasibaigus kardomajai priemonei, Pareiškėjas 2023 m. rugsėjo 8 d. buvo perduotas Latvijos Respublikai.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 17 d. raštu Nr. 4D-2023/1-946/3D-2118 kreipėsi į Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT), prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2023 m. spalio 25 d. gautas VSAT raštas Nr. 21-14-2289, kuriuo paaiškinama:

4.1. „Pareiškėjas Lietuvoje buvo nustatytas 2023-08-10 VSAT Varėnos pasienio rinktinės Kalvarijos pasienio užkardos veikimo teritorijoje maršrutiniu autobusu išvykstantis iš Lietuvos Respublikos. Dokumentų patikrinimo metu pareiškėjas VSAT pareigūnams pateikė svetimu vardu išduotą Prancūzijos asmens tapatybės kortelę. VSAT Varėnos pasienio rinktinėje jo atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 302 straipsnio 1 dalį.

Marijampolės apylinkės teismo Marijampolės rūmų 2023-08-11 nutartimi pareiškėjui buvo skirtas suėmimas nuo 2023-08-10 iki 2023-09-11 ir jis buvo uždarytas į Lietuvos kalėjimų tarnybos Kauno kalėjimą (toliau – Kauno kalėjimas). Apie tai Kauno kalėjimas raštu informavo VSAT Užsieniečių registracijos centrą (rašto kopija pridedama).“

4.2. „2023-08-30 Kauno kalėjimas raštu informavo VSAT Užsieniečių registracijos centrą apie tai, kad 2023-09-08 baigsis pareiškėjo bausmės atlikimo laikas ir jis bus paleistas iš įkalinimo

įstaigos (rašto kopija pridedama).

Kadangi tyrimo metu buvo nustatyta, kad pareiškėjas į Lietuvos Respubliką neteisėtai pateko iš Latvijos Respublikos, VSAT, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Estijos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 30 d. pasirašyta sutartimi „Dėl nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo“ (toliau – sutartis), organizavo pareiškėjo perdavimą Latvijos Respublikai (rašų kopijos pridedamos). 2023-09-08 pareiškėjas tiesiai iš įkalinimo įstaigos buvo perduotas Latvijos pasienio tarnybos pareigūnams (perdavimo akto kopija pridedama).“

4.3. „VSAT nebuvo žinoma informacija apie pareiškėjo ketinimus Lietuvoje pateikti prieglobsčio prašymą, taip pat VSAT neturi informacijos apie jo kreipimąsi į teismą dėl skunde minimų aplinkybių.

Atkreipiame dėmesį, kad pareiškėjas nebuvo išsiųstas į kilmės valstybę ar kitą trečiąją šalį, o vadovaujantis sutartimi buvo perduotas kitai Europos Sąjungos valstybei narei, kuri yra atsakinga už pareiškėjos teisinės padėties nustatymą.“

5. Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 17 d. raštu Nr. 4D-2023/1-946/983/3D-2117 kreipėsi į Migracijos departamentą, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2023 m. spalio 30 d. gautas Migracijos departamento raštas Nr. 10K-1237, kuriame nurodoma:

5.1. „Informuojame, kad Kongo Demokratinės Respublikos piliečio X prašymas suteikti prieglobstį Migracijos departamente gautas 2023 m. rugpjūčio 30 d. iš Lietuvos kalėjimų tarnybos Kauno kalėjimo. Šio užsieniečio prašymas buvo surašytas prancūzų kalba, todėl 2023 m. rugpjūčio 31 d. išsiųstas vertimui. Prašymas su vertimu Migracijos departamente gautas 2023 m. rugsėjo 4 d. Užsienietis 2023 m. rugsėjo 8 d., pasibaigus bausmės laikui, perduotas Latvijos Respublikos pareigūnams, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Estijos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 30 d. sutarties dėl nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo 3 straipsnio 1 dalimi. Atsižvelgiant į tai Migracijos departamentas neturėjo galimybių priimti užsieniečio prašymo suteikti prieglobstį ir užregistruoti MIGRIS, bei atlikti pirminių prieglobsčio procedūros veiksmų. Užsieniečio prašymas dėl prieglobsčio suteikimo neišnagrinėtas ir sprendimas nepriimtas, kadangi užsienietis buvo grąžintas į Latvijos Respubliką. Užsienietis neinformuotas, kadangi prašymas gautas iš Lietuvos kalėjimų tarnybos Kauno kalėjimo, prašyme kontaktinė informacija nenurodyta.“

5.2. „Pažymime, kad Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131, 24 punkte numatyta, kad prašymas suteikti prieglobstį laikomas priimtu, kai jį priimančios institucijos ar įstaigos įgaliotas valstybės tarnautojas užregistruoja prieglobsčio prašytojo duomenis ir prašymą suteikti prieglobstį MIGRIS. Aprašo 24.1 punkte numatyta, kad prieglobsčio prašytojo duomenys ir prašymas suteikti prieglobstį užregistruojami MIGRIS ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo prašymo suteikti prieglobstį priimančiai institucijai pateikimo dienos, o, kai yra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, – ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo prašymo suteikti prieglobstį priimančiai institucijai pateikimo dienos. Šiuo atveju užsieniečiai, po paskirtos laisvės atėmimo bausmės, 30 parų arešto, 2023 m. rugsėjo 8 d. buvo grąžinti į Latvijos Respubliką. Kaip jau buvo minėta, šiuo atveju Migracijos departamentas neturėjo galimybių užregistruoti prieglobsčio prašytojų duomenų ir prašymų suteikti prieglobstį MIGRIS.“

5.3. „Atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei Migracijos departamentas būtų spėjęs priimti ir užregistruoti šių užsieniečių duomenis, ir prašymus suteikti prieglobstį MIGRIS, būtų sprendžiamas klausimas dėl šių užsieniečių perdavimo Latvijos Respublikai. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 72 str. 1 d. numatyta, kad užsieniečiui pateikus prašymą suteikti prieglobstį, Migracijos departamentas, vadovaudamasis Reglamentu (ES) Nr. 604/2013, nustato valstybę, atsakingą už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą. Aprašo 36 punkte numatyta, kad įgaliotas Migracijos departamento valstybės tarnautojas, įvertinęs nustatytos formos prašyme suteikti

prieglobstį pateiktus duomenis, atlieka tyrimą, kurio tikslas – nustatyti: 36.2. papunktis – ar kita ES valstybė narė gali būti atsakinga už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą. Įgaliotas Migracijos departamento valstybės tarnautojas, atsižvelgdamas į atsakymą, gautą iš Eurodac sistemos, prieglobsčio prašytojo pateiktus duomenis, asmens tapatybės, kelionės ir kitus dokumentus, nustato, ar yra pagrindas kreiptis į kitą ES valstybę narę su prašymu perimti prieglobsčio prašytoją savo žinion remiantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013 8–14, 16 straipsniais ir 17 straipsnio 2 dalimi arba su prašymu atsiimti prieglobsčio prašytoją remiantis minėto reglamento 18 straipsnio 1 dalies b–d punktais ir 20 straipsnio 5 dalimi.“

6. Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 17 d. raštu Nr. 4D-2023/1-946/983/3D-2117 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybą (toliau – LKT), prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2023 m. lapkričio 6 d. gautas LKT raštas Nr. 1S-6220, kuriame nurodoma:

6.1. „Informuojame, kad Kongo Demokratinės Respublikos piliečiui X (toliau – Pareiškėjas) Marijampolės apylinkės teismo 2023-08-11 nutartimi (kopija pridedama) buvo skirta kardomoji priemonė – suėmimas vienam mėnesiui. Vadovaujantis Suimtųjų ir nuteistųjų pristatymo į konkrečias bausmės atlikimo vietas sąrašo, patvirtinto Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus 2023 m. sausio 25 d. įsakymu Nr. V-61, 1.2 papunkčiu, Pareiškėjas patalpintas į Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) Kauno kalėjimą (toliau – Kauno kalėjimas).“

6.2. „Nurodome, kad Pareiškėjo asmens byloje nėra informacijos apie įteiktą išverstą teismo nutartį. Teismo nutarties vertimas užsieniečiui pasirašytinai įteikiamas tuo atveju, jei šis dokumentas yra gaunamas iš teismo. Pažymime, kad išverstą teismo nutartį Pareiškėjui galėjo įteikti ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai. Pareiškėjas, atvykęs į Kauno kalėjimą buvo pasirašytinai supažindintas su jo teisėmis (pridedama supažindinimo lapo kopija), su juo bendravo Resocializacijos skyriaus specialistė, kuri įvadinio pokalbio metu (anglų kalba) suteikė jam aktualią informaciją, Pareiškėjas buvo supažindintas su suėmimo vykdymo tvarka, teisėmis, pareigomis, draudimais ir dienotvarke. Informacija apie pokalbį įrašyta Nuteistųjų (suimtųjų) individualių priėmimų pas specialistą apskaitos žurnale (kopija pridedama).“

6.3. „Pareiškėjas buvimo Kauno kalėjime metu turėjo galimybę susisiekti su artimaisiais, kitais asmenimis ir gynėju (advokatu). 2023-08-14 Pareiškėjo prašymu jam buvo išduota skambinimo kortelė. Pareiškėjas 2023-08-24, 2023-08-25, 2023-08-31, 2023-09-02 ir 2023-09-07 skambino advokatui R. S. (tel. Nr. <...>), daug kartų skambino kitiems asmenims (pridedama skambučių išklotinė). 2023-08-23 pas Pareiškėją lankėsi Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR Vidaus reikalų ministerijos Varėnos pasienio rinktinės darbuotoja G. S. 2023-08-28 su Pareiškėju buvo susitikęs advokatas R. S. (pridedamos dokumentų kopijos). Buvimo Kauno kalėjime laikotarpiu Pareiškėjo pasimatymų su kitais asmenimis nebuvo.“

6.4. „Nurodome, kad 2023-08-24 17.00 val. į Kauno kalėjimą atvyko advokatas R. S., kuris pageidavo susitikti su Pareiškėju. Vadovaujantis Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444, 111 punktu, nurodančiu, kad laisvės atėmimo vietų įstaiga sudaro sąlygas suimtiesiems ir nuteistiesiems bendrauti su gynėju (advokatu ar jo padėjėju) darbo dienomis įstaigos administracijos darbo laiku, advokatui buvo paaiškinta, kad baigėsi įstaigos darbo laikas ir tą dieną susitikti su Pareiškėju jis nebuvo įleistas. Kauno kalėjimo pareigūnas perdavė Pareiškėjui skirtą atstovavimo sutartį, o kitą dokumento egzempliorių su suimtojo parašu grąžino advokatui.“

6.5. „Kauno kalėjimo darbuotojų pateiktais duomenimis, Pareiškėjas dėl prieglobsčio suteikimo ar prašymo išsiuntimo į Kauno kalėjimo darbuotojus nesikreipė.“

Tyrimui reikšmingų teisės aktų nuostatos

7. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 6 straipsnis:

„1. Asmeniui paprašius tarptautinės apsaugos kompetentingos pagal nacionalinę teisę tokius prašymus registruoti institucijos, registracija atliekama ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo dienos.

Jeigu tarptautinės apsaugos prašoma kitų institucijų, kurios, tikėtina, gali gauti tokių prašymų, tačiau nėra kompetentingos juos registruoti pagal nacionalinę teisę, valstybės narės užtikrina, kad tokiu atveju registracija būtų vykdoma ne vėliau kaip per šešias dienas nuo prašymo dienos.

Valstybės narės užtikrina, kad tos kitos institucijos, kurių, tikėtina, gali būti prašoma tarptautinės apsaugos, kaip antai policija, sienos apsaugos tarnyba, imigracijos tarnybos ir sulaikymo įstaigos darbuotojai, gautų atitinkamą informaciją ir jiems būtų teikiamas reikiamo lygio mokymas, atitinkantis jų užduotis bei pareigas, ir jiems būtų nurodyta informuoti prašytojus, kam ir kaip pateikti tarptautinės apsaugos prašymus. [...] 5. Jeigu dėl vienu metu didelio trečiosios šalies piliečių arba asmenų be pilietybės prašomos tarptautinės apsaugos skaičiaus praktiškai labai sunku laikytis 1 dalyje nustatyto termino, valstybės narės gali numatyti, kad tas terminas pratęsiamas iki 10 darbo dienų.“

8. *Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“* (toliau ir – UTPI):

65 *straipsnis* – „Užsienietis turi teisę kreiptis ir gauti prieglobstį Lietuvos Respublikoje šio Įstatymo nustatyta tvarka. Jeigu yra požymių, kad sulaikymo vietoje, pasienio kontrolės punkte ar tranzito zonoje esantis užsienietis gali pageidauti kreiptis dėl prieglobsčio, tokiam užsieniečiui jam suprantama kalba pateikiama informacija apie šią teisę ir taikytinas procedūras.“

72 *straipsnis* – „1. Užsieniečiui pateikus prašymą suteikti prieglobstį, Migracijos departamentas, vadovaudamasis Reglamentu (ES) Nr. 604/2013, nustato valstybę, atsakingą už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą. 2. Nustatydamas valstybę, atsakingą už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą, Migracijos departamentas bendradarbiauja su Europos Sąjungos valstybių narių kompetentingomis institucijomis, prireikus teikia joms reikalingą informaciją.“

76 *straipsnis* – „1. Migracijos departamentas, įvertinęs surinktus įrodymus bei nustatytas faktines aplinkybes ir nustatęs, kad už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą yra atsakinga Lietuvos Respublika ir nėra aplinkybių, nurodytų šio Įstatymo 77 straipsnio 1 dalyje, nagrinėja prašymą suteikti prieglobstį iš esmės. 2. Nagrinėdamas prašymą suteikti prieglobstį iš esmės, Migracijos departamentas atlieka tyrimą, kurio tikslas – nustatyti, ar prieglobsčio prašytojas atitinka šio Įstatymo 86 ar 87 straipsnyje nustatytus kriterijus, taip pat ar nėra aplinkybių, nurodytų šio Įstatymo 88 straipsnyje. 3. Prireikus Migracijos departamentas prašymams suteikti prieglobstį nagrinėti pasitelkia reikiamų sričių specialistus ar ekspertus. [...]. 5. Migracijos departamentas apie prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą iš esmės informuoja prieglobsčio prašytoją ne vėliau kaip per 2 dienas nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos, apie prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą iš esmės skubos tvarka informuoja prieglobsčio prašytoją ne vėliau kaip per 2 dienas nuo šio straipsnio 4 dalyje nurodytų pagrindų nustatymo dienos, o šiems pagrindams išnykus ir nebetaikant nagrinėjimo iš esmės skubos tvarka, – per 2 dienas nuo šio straipsnio 4 dalyje nurodytų pagrindų išnykimo dienos.“

113 *straipsnis* – „1. Užsienietis, kuris nėra Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, jo šeimos narys arba kitas asmuo, kuris pagal Europos Sąjungos teisės aktus naudojasi laisvo asmenų judėjimo teise, gali būti sulaikytas šiais pagrindais: 1) kad užsienietis negalėtų be leidimo atvykti į Lietuvos Respubliką; 2) kai užsienietis neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra; 3) kai siekiama užsienietį, kuris neįleidžiamas į Lietuvos Respubliką, grąžinti į valstybę, iš kurios jis atvyko; 4) kai įtariama, kad užsienietis naudojasi suklastotais dokumentais; 5) kai priimamas sprendimas užsienietį išsiųsti iš Lietuvos Respublikos arba iš kitos valstybės, kuriai taikoma 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos direktyva 2001/40/EB dėl abipusio sprendimų dėl trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo pripažinimo; 6) kai siekiama užkirsti kelią pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms plisti; 7) kai užsieniečio buvimas Lietuvos Respublikoje kelia grėsmę valstybės saugumui, viešajai tvarkai arba žmonių sveikatai. 2. Kai sprendžiama dėl užsieniečio grąžinimo į užsienio valstybę, išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, įpareigojimo užsieniečiui išvykti iš Lietuvos Respublikos arba prieglobsčio prašytojo perdavimo kitai Europos Sąjungos valstybei

narei, atsakingai už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą, užsienietis gali būti sulaikytas tik tuo atveju, jeigu sulaikymas būtinas atitinkamam sprendimui priimti ir (ar) vykdyti (jeigu užsienietis trukdo priimti ir (ar) vykdyti sprendimą, gali pasislėpti vengdamas gražinimo, išsiuntimo ar perdavimo).“

9. *Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnis* – „1. Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

10. *Viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAI) 3 straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs“.

11. *Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. IV-131:*

4 punktas – „Prašymas suteikti prieglobstį pateikiamas, nagrinėjamas, sprendimas priimamas vadovaujantis 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso, 1967 m. Niujorko protokolu dėl pabėgėlių statuso, 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos Sąjungos teisės aktais, įstatymu „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, Aprašu, kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais.“

22 punktas – „Prašymas suteikti prieglobstį laikomas pateiktu, kai užsienietis jį pateikia įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 67 straipsnio 1 dalyje nurodytai valstybės institucijai ar įstaigai, laikydamasis to paties straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų.“

23 punktas – „Jeigu užsienietis prašo suteikti prieglobstį įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 67 straipsnio 1 dalyje nenurodytos valstybės institucijos ar įstaigos, užsieniečiui žodžiu ta kalba, kurią, kaip pagrįstai galima manyti, jis supranta, paaiškinama prašymų suteikti prieglobstį pateikimo tvarka ir apie užsieniečio ketinimą pateikti prašymą suteikti prieglobstį šios valstybės institucijos ar įstaigos ne vėliau kaip per 2 darbo dienas raštu, elektroninių ryšių priemonėmis arba per MIGRIS informuoja Migracijos departamentą.“

24 punktas – „Prašymas suteikti prieglobstį laikomas priimtu, kai jį priimančios institucijos ar įstaigos (toliau – priimanči institucija) įgaliotas valstybės tarnautojas užregistruoja prieglobsčio prašytojo duomenis ir prašymą suteikti prieglobstį MIGRIS.“

24¹ punktas – „Prieglobsčio prašytojo duomenys ir prašymas suteikti prieglobstį užregistruojami MIGRIS ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo prašymo suteikti prieglobstį priimančiai institucijai pateikimo dienos, o, kai yra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, – ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo prašymo suteikti prieglobstį priimančiai institucijai pateikimo dienos.“

12. *Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2000 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 388:*

1 punktas – „Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [...] yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kurios paskirtis – įgyvendinti valstybės politiką migracijos srityje“.

10 punktas – „Migracijos departamentas, siekdamas jam nustatyto veiklos tikslo, atlieka šias funkcijas: [...] 10.34. nagrinėja asmenų prašymus, pranešimus ir skundus, priima sprendimus dėl juose keliamų klausimų; [...]“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

13. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą [...]. Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. [...]. [...] kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.)“ (žr. 2012 m. kovo 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A502-1605/2012).

Tyrimo išvados

14. Pareiškėjo atstovas Skunde Seimo kontrolierei pranešė, kad Pareiškėjas 2023 m. rugpjūčio 10 d. buvo sulaikytas Lietuvos pasienyje. Pareiškėją sulaikius jam nebuvo leista pateikti prašymo dėl prieglobsčio suteikimo, neleista susisiekti su artimaisiais, Pareiškėjas buvo laikomas Kauno kalėjime. Kauno kalėjime jis pateikė prieglobsčio prašymą, kuris buvo išsiųstas Migracijos departamentui, tačiau nepaisant pateikto prieglobsčio prašymo Pareiškėjas buvo perduotas Latvijos Respublikai.

15. Skundo tyrimo metu nustatyta:

- Pareiškėjas 2023 m. rugpjūčio 10 d. buvo sulaikytas Varėnos pasienio rinktinės Kalvarijos pasienio užkardos veikimo teritorijoje maršrutiniu autobusu vykstantis per Lietuvos Respubliką. Dokumentų patikrinimo metu Pareiškėjas VSAT pareigūnams pateikė ne jo vardu išduotą asmens tapatybės kortelę. VSAT Varėnos pasienio rinktinėje jo atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas. Marijampolės apylinkės teismo Marijampolės rūmų 2023 m. rugpjūčio 11 d. nutartimi Pareiškėjui buvo skirtas suėmimas nuo 2023 m. rugpjūčio 10 d. iki 2023 m. rugsėjo 11 d. ir jis buvo išvežtas į Kauno kalėjimą.

- Marijampolės apylinkės teismas 2023 m. rugpjūčio 28 d. baudžiamuoju įsakymu pripažino Pareiškėją kaltu padarius nusikaltimą ir paskyrė 30 parų arešto bausmę, į paskirtos bausmės laiką įskaitant suėmimo metu praleistą laiką. Teismo paskirtą bausmę Pareiškėjas atliko 2023 m. rugsėjo 8 d.

- Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Estijos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 30 d. pasirašyta sutartimi „Dėl nelegaliai gyvenančių asmenų gražinimo“, Pareiškėjas 2023 m. rugsėjo 8 d. tiesiai iš Kauno kalėjimo buvo perduotas Latvijos pasienio tarnybos pareigūnams.

- Migracijos departamente 2023 m. rugpjūčio 30 d. buvo gautas Pareiškėjo prašymas dėl prieglobsčio suteikimo, prašymas buvo surašytas prancūzų kalba, todėl buvo išsiųstas vertimui. Prašymas su vertimu Migracijos departamente gautas 2023 m. rugsėjo 4 d. Migracijos departamentas, sužinojęs, kad Pareiškėjas bus išsiunčiamas iš Lietuvos, nusprendė neregistruoti jo prašymo ir

neatliko pirminių prieglobsčio procedūros veiksmų. Užsieniečio prašymas dėl prieglobsčio suteikimo liko neišnagrinėtas ir sprendimas nepriimtas.

- Kauno kalėjime Pareiškėjas turėjo galimybę skambinti artimiesiems, susitikti su advokatu, jam suprantama kalba buvo suteikta informacija apie jo laikymo sąlygas, teises ir pareigas.

16. UTPI 113 straipsnyje numatyta, kad užsienietis, kuris nėra Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, jo šeimos narys arba kitas asmuo, kuris pagal Europos Sąjungos teisės aktus naudojami laisvo asmenų judėjimo teise, gali būti sulaikytas, kai neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra, taip pat kai įtariama, kad užsienietis naudojami suklastotais dokumentais.

Šiuo tiriamu atveju Pareiškėjas buvo sulaikytas, nes neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką, be to, buvo įtariama, kad pateikė ne jo vardu išduotą asmens tapatybės dokumentą, dėl šio įvykio buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas ir teismo sprendimu užsieniečiui buvo paskirtas suėmimas. Pareiškėjas buvo pristatytas į Kauno kalėjimą, kur jam buvo užtikrinta teisė susisiekti su artimaisiais, gauti informaciją jam suprantama kalba, susitikti su advokatu.

17. Pagal UTPI 65 straipsnį, užsienietis turi teisę kreiptis ir gauti prieglobstį Lietuvos Respublikoje šio įstatymo nustatyta tvarka. Jeigu yra požymių, kad sulaikymo vietoje, pasienio kontrolės punkte ar tranzito zonoje esantis užsienietis gali pageidauti kreiptis dėl prieglobsčio, tokiam užsieniečiui jam suprantama kalba pateikiama informacija apie šią teisę ir taikytinas procedūras.

Pagal UTPI 67 straipsnio nuostatas, užsieniečio, esančio Lietuvos Respublikos teritorijoje, prašymas suteikti prieglobstį gali būti pateiktas Migracijos departamentui arba VSAT.

Pagal Aprašo 4 punktą, prašymas suteikti prieglobstį pateikiamas, nagrinėjamas, sprendimas priimamas vadovaujantis 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso, 1967 m. Niujorko protokolu dėl pabėgėlių statuso, 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos Sąjungos teisės aktais, UTPI, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, Aprašu, kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais. Aprašo 22 punkte įtvirtinta, jog prašymas suteikti prieglobstį laikomas pateiktu, kai užsienietis jį pateikia įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje nurodytai valstybės institucijai ar įstaigai, laikydamasis to paties straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų.

Vadovaujantis Aprašo 24¹ punktu, prieglobsčio prašytojo duomenys ir prašymas suteikti prieglobstį užregistruojami MIGRIS ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo prašymo suteikti prieglobstį priimančiai institucijai pateikimo dienos.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjo prašymas suteikti prieglobstį Migracijos departamente buvo gautas 2023 m. rugpjūčio 30 d., prašymas buvo pateiktas prancūzų kalba, todėl išsiųstas vertimui ir gautas 2023 m. rugsėjo 4 d. LKT informavo, kad Kauno kalėjime negauta Migracijos departamento kreipimosi ar kitokios informacijos apie užsieniečio prašymą dėl prieglobsčio suteikimo. Migracijos departamentas paaiškino, kad paaiškėjus, jog ruošiamasi Pareiškėją perduoti Latvijos Respublikai, Pareiškėjo prašymas dėl prieglobsčio nebuvo užregistruotas ir nebuvo pradėta prašymo nagrinėjimo procedūra, o Pareiškėjas apie tai nebuvo informuotas, nes buvo perduotas Latvijos Respublikos pareigūnams.

Migracijos departamentas Seimo kontrolieriui paaiškino, kad prašymas suteikti prieglobstį nebuvo užregistruotas, nes paaiškėjo, jog Pareiškėjas bus išsiųstas į Latvijos Respubliką, o vadovaujantis UTPI nuostatomis, nagrinėjant prieglobsčio prašymą, turi būti nustatyta valstybė, atsakinga už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą, taigi Pareiškėjo prašymas suteikti prieglobstį vis tiek būtų perduodamas Latvijos Respublikai.

18. Atkreiptinas dėmesys, kad Migracijos departamentas yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kurios paskirtis – įgyvendinti valstybės politiką migracijos srityje, t. y. užtikrinti Europos Sąjungos laisvo asmenų judėjimo principo, vizų, imigracijos, prieglobsčio, taip pat kitų užsieniečių teisinės padėties nuostatų įgyvendinimą. Siekdamas jam nustatyto veiklos tikslo, Migracijos departamentas, be kitų jam teisės aktuose įtvirtintų funkcijų, nagrinėja asmenų prašymus, pranešimus ir skundus, priima sprendimus dėl juose keliamų klausimų.

Nagrinėdamas asmenų prašymus ir skundus, Migracijos departamentas, kaip viešojo administravimo subjektas, privalo laikytis įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, lygiateisiškumo, efektyvumo principų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymu, biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.

Pažymėtina, kad tokie Migracijos departamento pareigūnų veiksmai – Pareiškėjo prašymo neužregistravimas, taip pat teisės aktuose nustatytų funkcijų neatlikimo pateisinimas UTPĮ nuostatomis, kurios gali būti taikomos tik pradėjus prašymo nagrinėjimo procedūrą, vertinami kaip biurokratizmas ir laikytini prieštaraujančiais viešojo administravimo įstatyme įtvirtintiems principams.

Kartu Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį, kad prieglobsčio prašymo neregistravimas gali lemti ir teisės į prieglobstį pažeidimą. Šiuo atveju prieglobsčio prašymo neregistravimas sukėlė teisinės pasekmes Pareiškėjui – lėmė jo teisinį statusą bei su tuo susijusių procedūrų taikymą.

19. Pastebėtina, kad Seimo kontrolierė ankstesniuose tyrimuose jau ne kartą buvo atkreipusi Migracijos departamento direktorės dėmesį į būtinybę priimti ir registruoti Migracijos departamentui pateiktus užsieniečių prašymus dėl prieglobsčio suteikimo. Migracijos departamento 2022 m. gegužės 27 d. rašte Nr. 10K-16277 nurodoma, kad visi gauti prašymai dėl prieglobsčio suteikimo yra registruojami, tačiau Seimo kontrolierių įstaigoje gaunami skundai įrodo, kad tai nėra daroma.

Migracijos departamentas, atsakydamas į vieno iš paskutinių tyrimų metu pateiktas Seimo kontrolierės rekomendacijas, 2023 m. spalio 30 d. rašte Nr. 10K-12371 informavo, kad rekomendacijos buvo aptartos Migracijos departamento skyrių vedėjų pasitarime. Nurodyta visais atvejais, kai užsienietis kreipiasi į Migracijos departamento teritorinius skyrius su prašymu suteikti prieglobstį darbo metu, priimti prašymus dėl prieglobsčio suteikimo bei atlikti Aprašo 25 punkte numatytus pirminius veiksmus, tačiau šiuo tiriamu atveju buvo delsiama tai padaryti.

20. Apibendrinant tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Migracijos departamentas nesilaikė teisės aktuose nustatytos prašymų dėl prieglobsčio suteikimo priėmimo tvarkos, nevykdė teisės aktuose nustatytų funkcijų, nesivadovavo viešojo administravimo įstatyme įtvirtintais principais, todėl Skundas dėl Migracijos departamento pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymo dėl prieglobsčio suteikimo nepriėmimu, pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

21. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl Migracijos departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai ribojant teisę pateikti prieglobsčio prašymą, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

22. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Migracijos departamento direktorei rekomenduoja imtis priemonių, kad užsieniečių prašymai dėl prieglobsčio suteikimo būtų priimami laikantis teisės aktuose nustatytos tvarkos ir terminų.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje

nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė